

ՔՍԱՆԶՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարեկանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 7 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлиς, Редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տ է Լ Է Ֆ օ Ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտուն 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն).
Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լիզուով.
Յայտարարութիւններ համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տ է Լ Է Ֆ օ Ն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳԻՐԻՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄԷ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը՝ թէ Ռուսաստանում և Թէ արտասահմանում 10 ռուբլի, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ., ամսական 1 ռուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԻ:
Օտարադաշտացիները պէտք է դիմեն հետևեալ հասցեով՝ Тифлиς, Редакция «МШАКЪ»: Խալ արտասահմանի Tiflis, Rédaction «MSCHAK»:

ԲՈՎԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ասորիների դէմ. Figaro լրագրի յօդուածը. — Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պարտաւորութիւն, թէ երկուշ. Կատարանական դահլիճից. Նամակ Դուբայից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. — ՀԵՌԱՅԻՆՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Շվեյցարիայից.

ԱՍՈՐԻՆԵՐԻ ԴԵՄ

Ռուսաց զործակարութեան այսօրվայ հեռագրերը՝ քիւրդերի ձեռքով երկու ասորի և պիսկի պիսիսի սպանութեան մասին, — առանձին ուշադրութեան է արժանի: Եւ այդ ոչ թէ այն պատճառով, որ մորթված են երկու բարձր հոգեւորականներ և նրանց բոլոր ուղեկիցները, — դա սովորական է քիւրդերի հայրենիքում, — այլ այն պատճառով, որ այդ վայրերի յեղի կատարի ատելութիւնը այս անգամ ուղղված է մի այլ ազգի, մի այլ կրօնական համայնքի դէմ, այն է ասորիների դէմ:

Դէպի ասորիները յարաբերութիւնները եթէ բարեկամական չեն եղել, թշնամական էլ չեն եղել: Սերը չենք յիշում մի դէպք, երբ այդ թշնամական յարաբերութիւնը այն

ասորիների կատաղութեան հասնէր, որ քիւրդը ձեռք բարձրացնէր բարձրաստիճան ասորի հոգեւորականի վրա, քանի որ նոյն իսկ մահմեդական քիւրդերի մէջ տիրում է որոշ ասորիների յարգանք և կրօնական պատկառանք դէպի հոգեւորականը, այն էլ դէպի բարձր դիրք ունեցող հոգեւորականը: Սակայն ներկայ անսովոր փաստը ցոյց է տալիս, որ այդ յարգանքի և պատկառանքի փոխարէն քիւրդ յեղբորը լցված են անսահման կատաղութեամբ դէպի բոլոր քրիստոնէայ համայնքները, առանց խտրութեան ազգերի, համայնքների: Որտեղ են սպանված այդ եպիսկոպոսները, պարսից, թէ թիւրքաց հոգի վրա, — այդ մեջ համար մի և նոյն է: Գլխաւոր խնդիրը նրա մէջն է, որ քիւրդ յեղբորը, որոնք անարդիւ անցնում են դէպի այդ երկու երկրների սահմանները, թալանելով և կոտորելով այնտեղ, որտեղ ուզում են, այնքան սանձարձակ են դարձել, որ այլ ևս կանգ չեն առնում ոչ մի դէպքում, և սուր են բարձրացնում անխոր բոլոր քրիստոնէաների վրա:

«FIGARO» ԼՐԱԳՐԻ ԹՅՈՒՈՒՄԸ

Կրեւելից ստացված լուրերը լաւանում են: Յունական միջամտութեան հորհուրէ յեղափոխութեան ներկայացուցիչները թող են տալիս, որ աղբային ժողովը գումարով: Ազգային ժողովը կարող է իրեն յայտնել, անշուշտ իբրեւ հիմք ընդունելով Հալեպպայի պայմանագրութիւնը: Եթէ թիւրքաց կատաղութիւնը իր բանակցութիւնները մէջ, որ հիմա պիտի ունենայ Կրեւելի պաշտպանութեանը հետ, աւելի ուղղամտութիւն և բացարձակ անկեղծութիւն ցոյց տայ, — ինչ որ նա դժբաղդաւոր միջոց հիմա երբեք չէ ցոյց տուած, — տարակոյս չը կայ, որ աստատմութիւնը շատ կարճ միջոցում կը հանդարտվի: Բայց եթէ, ընդհանրապէս, թիւրքերը միայն ժամանակ չանելու համար են բանակցութիւններ վարում և հաստատ դիտարկութիւն ունեն իրանց ոչ մի խօսքը չը գործադրել, այն ժամանակ ընդհարումը վերջ կարող է գտնել միայն նրանով, որ կամ յունական Արշիպիսկոպոսի անմիջական լիզիւնիցի մէկի բովանդակ քրիստոնէայ աղգաբնակութիւնը բաւորովին կը

ջնջվի և կամ ոչ մի թիւրք չիմուր չի մնայ այդ հողի վրա, որը արդէն մասամբ անբնակ են դարձրած թիւրք զօրքերը...

Եթէ բոլոր շահակց պետութիւնները այսպէս միաբանութեամբ գործէին, շատ քիչ բան պէտք էր, որ օսմանեան պետութեան միւս գաւառներն էլ, որոնք այսօր արիւնալից խռովութիւններով յուզվում են, նորից հանդարտութիւն և համեմատական բարգաւաճում գտնէին: Պէտք է շատ ազդու կերպով խօսել Կ. Պոլսում. երբ մեծ պետութիւնները արգարութիւն և ներողամտութիւն են խրատում թիւրքերին, պէտք է որ նրանց այս գործը չանախնդիր պատակաւորութիւն հանդիպի:

Այս ցանկալի լուծման բանալին Լոնդոնում է: Քանի որ Արեւելեան խնդիրն այնպէս չուտով չէ լուծվում, ինչպէս յայտնէր լորդ Սոլսբերի, այս միջոցաւոր իր բարձր և մեծապէս զարգացած ոգուն արժանի գործ կատարած կը լինէր, եթէ յանձն առնէր, որ խնդիրը գտնէ ժամանակաւորապէս խաղաղէր, որի առաջին և վսեմ առաւելութիւնն այն կը լինէր, որ մարդկային սրեան հոսումը կը դադարէր:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՏԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ՆԵՐՔԻՆ

Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ զեմակի գլխաւոր ձեռնարկ երեք ամիս սրանից առաջ, «Нелѣзя» շաբաթաթերթի խմբագրատանը յարձակում գործեց այդ շաբաթաթերթի աշխատակից հրապարակագիր Մենչիկովը վրա և ասոր ձեռնարկի հարուածով վերադարձրէր նրան: Պատճառը մի թղթակցութիւն էր, որի մէջ մերկայցած էին ձեռնարկի վարչական հակակրեւի գործերը Ռուսաստանի ներքին գաւառներից մէկում:

Կատարանական դահլիճում, ուր նորերս ծնվում էր այդ գործը, պրոկուրորը արտասանեց մի ձեռնարկ, որի մէջ նկարագրելով ամբողջ եղելութեան բարդական պատկերը, ի միջի այլոց, ասաց հետևեալը. «Գործի հանգամանքները քննելուց յետոյ պէտք է կանգ առնվի և յանձնարի հասարակական հակակրեւի վրա: Կա ընական է և օգտակար: Մեր երկրը, ինչպէս և ամեն մի պետութիւն, ներկայացնում

է մի բաղադրեալ կազմակերպութիւն, որ չարժուում և առաջ է դնում պետական և հասարակական ոյժերով: Այդ ոյժերը անկախած պէտք է ապահով լինեն և վայելեն օրէնքի պաշտպանութիւնը: Սոսկալի մի բան կը լինէր, եթէ պետական գործողը — կառավարիչը, զատաւորը, պրոկուրորը — իրանց գործերը վարելիս՝ ներթափանցէին այն անձանց սպառնալիքներին, որոնց չանքը չօտարվում են գործադրութեան միջոցին: Այդ պատճառով օրէնքը խտրել պատժում է այն յանցաւորներին, որոնք ձեռք են բարձրացնում պետական գործողի վրա: Պետական և հասարակական տեսակէտից լորջ պաշտպանութեան են կարօտ և այն անձինք, որոնք հասարակական չանքի ներկայացուցիչներն են: Այդ տեսակ ներկայացուցիչներ սակաւ չեն մեր կեանքի զանազան չըմաններում, և նրանց թընտում մասնուէլը բռնում է շատ աչքի ընկնող տեղը:

Այդ խօսքերը ասելի են տալիս մեզ նկատելու հետևեալը: Դժբաղդաւոր, մեր հասարակական կեանքի մէջ շատ յաճախ են կրկնվում դէպքեր, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ, երբ հասարակական կամ պետական գործողը ներթափանցում է վտանգի իր պարտաւորութիւնները կատարելու ժամանակ: Մտաբերեց նորերս Թիֆլիսում տեղի ունեցած այն քառամեկ յարձակումը, որին զոհ գնաց վրացի Նիկոլայ հոգեւորականը միայն այն պատճառով, որ նա մերկայցել էր մի քանի ամիս Կալիսում ձեռնարկ,

մեն օր չենք լսում, որ սպառնալիքներով ծածկվում են բազմաթիվ զանազան խնդիրներ և չափազանցություններ:

Տխուր է այդ հանգամանքը: Ուստի հասարակությանը ինքն էլ, իր շահերի անուսումնառությամբ է վերջ դնի այդ անարգ վիճակին, դատապարտելով ամեն մի վարմունք, որի նպատակն է վտանգի ենթարկել գործողի անձնատարությունը, և կոչվանդեղ հասարակական գործիչի ուշադրությունը:

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՆՔԱՆԵՐ

Շաբաթ, յուլիսի 6-ին, թիֆլիսի դատաստանական պալատում քննվեց Սպանդար Սպանդարեանի գանգատը ի. Մալումեանի գեմի Նիստը. բացվեց ատուցման 10½ ժամին: Նախագահում էր Վ. Կարնովիչ. անդամներն էին՝ Գլուշանովսկի և Օրլովսկի: Գանգատաւորի հաւատարմատարն էր Կատարեան Մ. Վ. օգիյոյ, իսկ մեղադրվողի պաշտպանը՝ երեւոսեղ հաւատարմատար Ս. Չմէստի:

Նախագահ. Պարտք եմ համարում, գործի քննությունը սկսելուց առաջ՝ առաջարկել կողմերին հաշտվել:

Ի. Մալումեան. Հարցը այնպիսի կերպարանք է ստացել, որ իմ կողմից անհնարին եմ գտնում հաշտությունը: Այդ միջոցին Սպանդարեան բացակայ էր և եկաւ մի քիչ յետոյ:

Այդ խօսքերից յետոյ նախագահը զեկուցեց գործը, որի էությունը հետեւեալն է: 1889 թ.ին, Հրատարակական ընկերություն ընդհանուր ժողովների առթիւ ի. Մալումեան տղազրեց «Մակի» 52 և 53 համարներում մի յոգուած՝ «Վարագորի կտոր» վերնագրով: «Նոր-Վար» լրագրի խմբագիր Սպանդարեան, գտնելով այդ յոգուածը մէջ վիրավորանքներ իր դէմ, գտնեալ տարիներից զատարանին, մեղադրելով Մալումեանին զրպարտութեան մէջ:

Նախագահական դատարանը 1892 թ.ին յունվարի 30-ին քննելով այդ գործը, արգարացրեց այ. ի. Մալումեանին այն հիման վրա, որ նախ չապացուցեց, թէ այ. Մալումեանը, իր յոգուածում ի նկատի ունեցել այ. Սպանդարեանին և երկրորդ որ, եթէ մինչև անգամ այդ ապացուցած լինէր, չէր կարելի այ. Մալումեանին մեղադրել զրպարտութեան մէջ, որովհետեւ, ինչպէս ինքը այ. Սպանդարեանն ասում է, ամբողջ կովկասը և մասուրը նոյն կարծիքն ունէր իր մասին, ուրեմն այ. Մալումեանը ամենալատ զեկուրում կարող է համարվել սխալմունքի մէջ գցված: Պ. Սպանդարեանը, զգա՛հ լինելով նախագահական դատարանի այդ վճռից, բողոք է ներկայացրել դատաստանական պալատին: Այդ բողոքի մէջ նա նորից պնդում է, որ այ. Մալումեանն անկասկած իր յոգուածում ի նկատի է ունեցել իրան Սպանդարեանին և այդ բանին իբրեւ մի նոր անհիմն յայտարարութեան է այն յոգուածը, որ տպել է այ. Մալումեան «Մեշակում» նախագահական դատարանի վճռից յետոյ:

պանները, որոնք միջոցում են միմեանց հետ ճակի գեղեցկություններ: Հետաքրքրական է մանաւանդ ժամացույցների գրուպան: Ինչպէս յայտնի է, ժամացույցները Շվեյցարիայում շատ առաջ է գնացել:

Վերադառնալով նորից կենտրոնական հրապարակը և անցնելով ձախ, նոր գեղարուեստների բաժանումները: Մենք գտնում ենք մեծ նկարների սրահ, որ ցուցահանված են անագին քանակություններ նկարներ, ամենքն էլ զուգու գործոց: Աչքի են ընկնում մանուկային հետեւալ նկարները՝ «Ընծայի ժամանակ» — կարծես աչքի առաջ տեսնում ենք կենդանի հնձողներ. «Ժամի 10-ը» անուսումնառ նկարը ներկայացնում է դաշտը, որ բանասերներ իրանց համեմատ ճաշն են ուտում: Քանդակագործությունների մէջ աչքի են ընկնում վիշելով թէլի և չվէյարական մեծ մանկավարժ Պետտայոցի արձանները, բնական մեծություններ, նոյնպէս և Վերսի դաշնակցական խորհրդի պալատը:

Գիտությունների պալատը ներկայացնում է անսնելու և ուսումնասիրելու այնքան անագին նիւթ, որ նրա հետ ծանոթանալու համար հարկաւոր է ամենաքիչ մի ամիս: Բաւականանալով միայն յիշելով այն, ինչ որ ցոյց է տալիս ժողովրդական զարգացողութեան և կրթութեան գործը: Ինչպէս ձեռք յայտնի է հանգուցեալ Գրի-

ն որի մէջ պատասխանելով «Արձագանքին», բացարձակ յայտնում է, որ ինքը չէ ասել դատարանում թէ այ. Սպանդարեանին չէ ի նկատի ունեցել, այլ միայն այն թէ ինքն իրան մեղաւոր չէ համարում: Երկու կողմիցն էլ 1893 թ.ին հոկտեմբերի 15-ին ներկայացրած են եղել մի շարք փաստաթղթեր:

Զեկուցուածից յետոյ փաստաւորն Զեմեսով ներկայացրեց երկու նոր փաստաթուղթ, մէկը՝ «Շախ» լրագրի 1896 թ. № 5-ը, միւսը՝ «Արձագանքի» 96-ի մի համարը, որի մէջ «Նոր-Վարի» նախկին աշխատակից Յ. ձաղարեղեան նկարագրելով այ. Սպանդարեանի բարոյական աշխատակցութիւնը, անհարկում է վստահ հաւատարմական փողերի վրա:

Այնուհետեւ խօսքը տրվեց մասնաւոր մեղադրողի հաւատարմատարին:

Փաստաւորն Վ. օգիյոյ. 1885 թ.ին կովկասում փող էր հանգանակվում յոգուած Զեյթունի հրկիշեալներին: Այդ փողը հանգանակել թող էր տրվել միայն «Նոր-Վար» խմբագիր այ. Սպանդարեանին *): Այդ հանգամանքը և այն, որ այ. Սպանդարեան պարագլու էր մի զօրեղ կուսակցութեան, չէին կարող չը գրգռել «Նոր-Վարի» հակառակորդ «Մակ» լրագրի նախաձեռն: Եւ ասա սկսվում է հաղածանքը այ. Սպանդարեանի դէմ իր հակառակորդների կողմից, որոնք ամեն միջոց գործ են դնում նրան անուանարկելու համար: Միջոցում երևան են գալիս մամուլի մէջ ինտիմական հարցեր, թէ ինչ կզան Զեյթունի հրկիշեալների օգտին ժողոված փողերը: Պ. Սպանդարեանը վարվում է այնպէս, ինչպէս պէտք էր — սպում էր իր լրագրում նուիրատուներից ցանկը և յայտնում, թէ փողը ուղարկվել է այնտեղ, ուր պէտք է: Այդ բաւական չէ. նա 1887 թ.ին զեկուրում 29-ի համարում տպում է «Միւսնայի ուսուցչ» հիւպատոսի գրութիւնը, որի մէջ հիւպատոսը յայտնում է, թէ Մեքիսեղեղ արքեպիսկոպոս Մուրադեանը հաղորդում է իրան, թէ յոգուած զեյթունցոց հանգանակված 1500 բ. ստացված է: Կարծես այդ բոլորը բաւական էր փարատելու կասկածները և այդպէս էլ լինում է, այնուհետեւ ոչ ոք ձայն չէ հանում այդ փողերի մասին: Այդպէս տեսնում է մինչև 1889 թ.ին, երբ յանկարծ, բոլորովին անսպասելի կերպով, նորից երևան է գալիս այդ հարցը: Այդ թ.ին հայոց Հրատարակական ընկերության ընդհանուր ժողովը պէտք է ընտրէր վարչական անձներ: Այդ ժողովի ժամանակ «Արձագանքի» և «Նոր-Վարի» կուսակցիցները միասնում են և յայտնելով մշակականներին՝ ընտրում են ընկերության կառավարիչ-սոբէն (директоръ-распорядитель) այ. Սպանդարեանին: Յողոված հակառակորդները նոր պիտի հայտնաւորեն սկսում այ. Սպանդարեանի դէմ: Պ. Սպանդարեանի վրա յարձակվողների մէջ իր բանեցած վերաբերական ուժով առաջին տեղն է բռնում այ. Մալումեանը, որ «Մակի» 1889 թ.ին № 52 և 53-ում

*) Այն ժամանակ չէին հրատարակում ոչ «Մակ» և ոչ «Արձագանք»:

տպում է մի յոգուած՝ «Վարագորի յետեւ վերադրով, որի մէջ այ. Սպանդարեանին նա անուանում է «Արշակունի» զեկուր, «ամօթից զուրկ» և այլն և մեղադրում է զեյթունցոց օգտին ժողոված փողերը իւրացնելու: Ինչ պէտք է անէր այ. Սպանդարեանը այդ յոգուածից յետոյ: Ինչ նա չէր կարող: Զանազան մարդիկ զանազան միջոցներով են դիմում իրանց պատիւը վերականգնելու համար. շատերը դիմում են փայտի, ինչպէս Պօլովցեղները, շատերը՝ բեւիշկներին, ինչպէս Դեղեղեղները, շատերն էլ բեւիշկներին, ինչպէս՝ այդ տեղի ունեցաւ այստեղի բանկում և թատրոնում: Պ. Սպանդարեանը չընտրեց այդ միջոցներից ոչ մէկը, նա ընտրեց մի ուրիշ, իշոտ ճանապարհ, նա դիմեց դատարանին և ասա 7 տարի նա սպասում է, որ դատարանը կատարի իր գործը, մաքրի նրա անունը այն արտաքին, որ այնպես տարի անարգար կերպով վերագրվում է նրան: Պ. Սպանդարեան մեղադրում է այ. Մալումեանին զրպարտութեան մէջ, որով տալիս է նրա ձեռքը ամեն միջոց իրան արդարացնելու: Վերջացնելով խօսքը, եւ դիմում եմ ձեռք խնդրելով դատաւարանը այ. Մալումեանին, որովհետեւ այն փաստաթղթերից յետոյ, որոնցից մէկը տպվել է «Նոր-Վարում» և որ եւ ներկայացրել եմ ձեռք, ոչ ոք չէր կարող չը համոզվել, թէ փողերը գործ են դրված այն նպատակին, որի համար նրանք ժողոված են եղել:

Պաշտպան Զեմեսովի ձեռք. Եւ մի բանում եմ միայն համաձայն մասնաւոր մեղադրողի հաւատարմատարի հետ, այդ այն է, որ այ. Ս. Սպանդարեանը իր սպառնալիքներով համար դիմել է դատարանին: Դիւր է նկատում մեղադրողի հաւատարմատարը, որ վերջին ժամանակներ շատ յաճախ են դիմում այնպիսի կայտի և անագին միջոցի, ինչպէս բաւական է. թիֆլիսցիք այդ բանը լուս դիմեն ոչ միայն թատրոնում և բանկում տեղի ունեցած դեպքերի հետ, այլ և ասելի խայտառակ դեպքերի հետ, որ տեղի ունեցաւ թիֆլիսի ժողովարանում:

Մի բանի համար էլ եւ պէտք է հարձակուել թիւն յայտնել իմ հակառակորդին: Նա, աշխատելով ապացուցանել, որ մեղադրանքի առիթ տուող յոգուածը վերաբերվել է այ. Սպանդարեանին, առաջ բերեց «Մակի» այն համարը, որի մէջ այ. Մալումեանը բացարձակ յայտնում է, որ ինքը վերոյիշեալ յոգուածի մէջ զրաւական նկատելով Սպանդարեանի պարագլու, «ամօթից զուրկ», «հայ գրողների չըբանից արտաքսված» և այլն բառերը գործ դնելիս ի նկատի է ունեցել միմիայն այ. Սպանդարեանին: Սակայն սխալվում է հակառակորդը, այնպէս թէ նախագահական դատարանում այ. Մալումեանը յայտնել է, թէ ինքը այ. Սպանդարեանին չէ ունեցել ի նկատի այդ յոգուածում: Ոչ, այ. Մալումեանը այդպիսի բան չէ ասել. նա միայն արտասանել է հետեւեալ խօսքերը — «Եւ ինչ մեղաւոր չեմ համարում», նրա փաստաւորն է պաշտպանութեան այդ ձեռք

ընտրել այնպիսի, թէ ապացուցված չէ, թէ այ. Մալումեանը Սպանդարեանի հայեցին է ուղղել իր վիրաւորական խօսքերը:

Այս մի քանի կարեւոր նկատողություններից յետոյ եւ կանցնեմ այժմ բուն մեղադրանքին, որ 5 կէտերից է բաղկացած և որի «կորիզը» կայանում է Զեյթունի հրկիշեալների օգտին հաւաքված փողերը իւրացնելու:

Ամենից առաջ պէտք է նկատել, որ այդ կէտերից շատերը, օրինակ այն, թէ այ. Սպանդարեանը զուրկ է ամօթից, միայն թիւրիմացութեան են տեղ գտել զանազան մէջ, որովհետեւ այ. Սպանդարեանը մեղադրում է այ. Մալումեանին զրպարտութեան մէջ, իսկ զրպարտութեան յայտնելը «կալմութեան» համար անհրաժեշտ են հետեւեալ նշանները, նախ՝ որ մէկը տարածի գիտակցական սուտ լուր և երկրորդ, որ այդ լուրը վերաբերվի այնպիսի արարմունքին և բիւն, որոնք արտա են բերում մարդու անուան: Մինչդեռ այստեղ այ. Մալումեանը յայտնում է իր կարծիքը այ. Սպանդարեանի մասին, թէ նա «ամօթից զուրկ է», թէ նա «անպատկան» է բերում հայոց մամուլին» և այլն: Կարելի է զանազան կարծիք ունենալ այ. Սպանդարեանի մասին. կարելի է կարծիք ունենալ, որ նա հայ մամուլի պարծանքն է կազմում, կարելի է կարծել և ընդհակառակը, որ նա խայտառակութիւն է հայոց մամուլի համար. այդ կարծիքը կարող է ճիշդ լինել, կարող է և սրկալ լինել, բայց երբեք զրպարտութիւն:

Յամենայն դէպս եւ կաշխատեմ ապացուցանել, որ այ. Մալումեանը կատարեալ իրաւունք ունէր գրելու, թէ այ. Սպանդարեանի «անունը քննված է հայոց գրողների շարքից», որովհետեւ այդ ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ դուռ իրաւութիւն:

Եւ պէտք է յայտնել ձեռք, որ այ. Սպանդարեանը բոլորովին բացառիկ դիրք է բռնում հայ գրողների մէջ. նա խմբագիր է, բայց ոչ ոք չէ ուղում ճանաչել նրան զրաւ, նա լրագրի է հրատարակում, բայց ոչ մի լրագիր նրա անունը չէ յիշում իր էջերում. այդ բաւական չէ՝ ոչ ոք չէ կարգում նրա լրագիրը...

Նախագահ. Այդ մեղ յայտնի չէ. գուցէ շատերն են կարդում:

Զեմեսով. Այդ եւ կապացուցանեմ յետոյ: Սակայն թող գործառնալ չը թւեն ձեռք իմ խօսքերը, որովհետեւ այդպիսի բացառիկ դիրք բռնող լրագիրներ գոյութիւն ունեն՝ ոչ միայն հայոց փողերի գրականութեան մէջ, այլ և ուսուցչ և արտասանմանեան աւելի ընդարձակ լրագրութեան մէջ. այդպիսի դիրք է բռնում այժմ ուսումնասիրում մէջ «Гражданинъ»-ը, այդպիսի դիրք էր բռնում 60 թուականներին «Бесѣда», այդպէս էր Բաւարիայի օրգանը 40 թուականներին:

Ահա ապացուցներ. «Տարազ» չաբաթաթերթը, խօսելով այ. Սպանդարեանի օրգանի մասին, անուանում է նրան «անանուն թիւրի» (1892 թ.): «Աղբիւր» ամսագիրը՝ «մի լրագիր, որի անունը հայոց մամուլը ամօթ է համարում յիշա-

նութեան, պատմութեան, մի խօսքով բոլոր առարկաներից: Նպատակն է՝ ցոյց տալ իւրաքանչիւր տեղի ուսումնասիրաների մեթոդը: Զեռ զմայլեցնում են գեղեցիկ ձեռագիրներ. նրանք ցոյց են տալիս, որ ուսումնասիրաներում առանձին ուշադրութիւն են դարձնում գեղագրութեան վրա: Երբեք չէր պատահի տեսնել հասակաւորների մէջ մի այնպիսի աղեղ, վատ գրութեանը, որը կարելի է յաճախ տեսնել այ. կողմերում: Գլորացական ձեռագործների բաժնում հետաքրքիր են տարրական գլորացների ձեռագործները: Զոգանի է, որ այդ գլորացներում աղայ և աղջիկ միասին են ուսանում: Աղջիկները ձեռագործ և կարում են ձեռք ու ձեռք, ասեղնագործութիւն, կարտոնների վրա ստանձնում, կարտոնից ձեռք ու պատրաստել դաշնադրան անային առարկաներ, փայտեղ արկներ, երկայնած և լորանարկներ, փայտեղ անակներ, նախ կազմարարութեան արհեստը: Այս բոլորը այնքան գեղեցիկ են պատրաստված, որ չէր հաւատում, թէ 7—13 տարեկան երեխաների գործն է: Բոլորը ցուցահանված են մանրամասն տեղեկութիւններով՝ սկսած առաջին տարվանից և աստիճանաբար ցոյց տրված մինչև վեցերորդ տարին հասած կատարելագործութեան աստիճանը: Այս շինութեան մէջ կայ և մի դասարան-

նութեան, պատմութեան, մի խօսքով բոլոր առարկաներից: Նպատակն է՝ ցոյց տալ իւրաքանչիւր տեղի ուսումնասիրաների մեթոդը: Զեռ զմայլեցնում են գեղեցիկ ձեռագիրներ. նրանք ցոյց են տալիս, որ ուսումնասիրաներում առանձին ուշադրութիւն են դարձնում գեղագրութեան վրա: Երբեք չէր պատահի տեսնել հասակաւորների մէջ մի այնպիսի աղեղ, վատ գրութեանը, որը կարելի է յաճախ տեսնել այ. կողմերում: Գլորացական ձեռագործների բաժնում հետաքրքիր են տարրական գլորացների ձեռագործները: Զոգանի է, որ այդ գլորացներում աղայ և աղջիկ միասին են ուսանում: Աղջիկները ձեռագործ և կարում են ձեռք ու ձեռք, ասեղնագործութիւն, կարտոնների վրա ստանձնում, կարտոնից ձեռք ու պատրաստել դաշնադրան անային առարկաներ, փայտեղ արկներ, երկայնած և լորանարկներ, փայտեղ անակներ, նախ կազմարարութեան արհեստը: Այս բոլորը այնքան գեղեցիկ են պատրաստված, որ չէր հաւատում, թէ 7—13 տարեկան երեխաների գործն է: Բոլորը ցուցահանված են մանրամասն տեղեկութիւններով՝ սկսած առաջին տարվանից և աստիճանաբար ցոյց տրված մինչև վեցերորդ տարին հասած կատարելագործութեան աստիճանը: Այս շինութեան մէջ կայ և մի դասարան-

մօղէլ, ուր կարելի է տեսնել մի մեծ պահարան, որի մէջ յիշերում կան զանազան տեսակ հայահատիկներ, զանազան բոյսերի սերմեր, թէյ, սուրճ, կակաո, բրինձ և այլն՝ դասաւորութեան ժամանակ երեխաներին ցոյց տալու համար... Մարմնամարզական դասընթաց ցոյց են դրված մարմնամարզական բոլոր պարագաները և ֆօտօգրաֆիական պատկերներ, որոնք ներկայացնում են մարմնամարզական հարկաւոր աշխատանքները: Սա մի ճիշդ է, որ մի ընդարձակ տեղ է բռնում չվէյարական գլորացներում: Գլորացից դուրս էլ երկու սեռի հասակաւորները անպատճառ արարտում են մարմնամարզութեան օրեկան մի ժամ. դրա համար կան մարմնամարզական դասընթաց, որտեղ վճարում են ամսական 6 ֆրանկ: Զուգահաճված են նոյնպէս բոլոր գիմնազիաների, արհեստագիտական, գեղարուեստական, ժամագործական գլորացների և համալսարանների բոլոր ֆակուլտետների աշխատանքները, որոնք շատ ճոխ և կատարելագործված են: Այս նոյն շինութեան մէջ կայերը զբաղված են կողովներ, յարեալ հիւսուածքներ, խողանակներ՝ պատրաստելով: Իսկ խուլերի և համրների դասաւորութիւնը ցուցահանված է պատկերներով:

տակել» (1887 № 12). «Արձագանք» լրագիրը գրում է՝ «մենք մեր ձեռները չենք ուզում ապականել, հարուստները հոտած դիակներ» (1887 № 32), «հոտած դիակ» բառով կրեքելով «Նոր-Պար» լրագիրը, որովհետև յօդուածը վերաբերում է այդ լրագրին:

«Մշակ» լրագիրը 1887 թվ. № 1-ում գրում է. «Մեզ մնում է մեր կատարելալ արձամարմանքը արտայայտել դէպի այդ ս ո ո Ր ա ճ ա Ր չ անձնաւորութիւնը և այսուհետև կատարելապէս անտես առնել թէ նրան և թէ նրա թերթի գոյութիւնն անգամ»:

Այս գրում էր «Մշակը», պ.պ. դատաւորներ, 1887 թվ.ին, այսինքն այն ժամանակ, երբ նրա խմբագիրը հանգուցեալ Գրիգոր Արծրունին էր: Ես կամաւ իբրև ապացոյց չը ներկայացրի ձեզ Գրիգոր Արծրունու մահից յետոյ հրատարակված «Մշակի» համարները, որովհետև կարելի է կարծել, որ «Մշակի» նոր համարներում արձագանք գտած կը լինի այն ընդհարումը, որ այժմ ենթակայ է ձեր դատին: Ես ձեր առանձին ուշադրութիւնն եմ դարձնում այն բանի վրա, որ վերոյիշեալ խօսքերի գրողը եղել է Գրիգոր Արծրունին, որ այնքան նախաձայնող էր թէ իր և թէ ուրիշների պատուին և որի մասին այնքան բարձր կարծիք ունէր ոչ միայն հայ հասարակութիւնը, այլ և ուսում հասարակութիւնը, ուստայ մամուլը կառավարութիւնը Գրիգոր Արծրունին արտասովոր անձնաւորութիւն էր թէ իր լուսաւոր գաղափարներով և թէ իր ազնուութեամբ և ահա այդպիսի մի անձնաւորութիւն անհրաժեշտ էր համարել այդպիսի լեզու գործածել պ. Սպանդարեանի և նրա թերթի հասցէին: Թէ ինչ է ապացուցանում այդ, ես թողնում եմ ձեզ դատելու:

Մի ապացոյց էլ ուստայ մամուլից. «Новое Обозрѣніе» լրագիրը պ. Սպանդարեանին տալիս է մի սարսափելի անուն՝ «զբազան խաչագող» (1887 թ.): Այստեղ փաստաբանը վերլուծում է խաչագողի ուսուցիչ թարգմանութիւնը-крестоводъ բառը և բացատրում է, թէ ինչ է խաչագողը:

Նախագահ. Ձեր ասածները չեն վերաբերում հարցին:

Ձեռն օվ. Ընդհակառակը, ես ապացուցում եմ այս բոլորով, որ պ. Սպանդարեանը իրաւունք ունէր գրել, թէ պ. Սպանդարեանի անունը ջնջված է հայ գրողների շարքից: Բացի այդ, այս վկայութիւնները բաւականաչափ ընտրուում են պ. Սպանդարեանին և ցոյց են տալիս թէ որ աստիճանի պէտք է պ. Մալումեանի համար հողը պատրաստած լինէր, որպէս զի նրա մշտնջուր յղանար և հաստատվէր այն համոզմունքը, թէ պ. Սպանդարեանը իւրացրել է զէջթոնցիների օգտին հաւաքված փողերը: Ինչ վերաբերում է մասնաւորապէս «Новое Обозрѣніе» լրագրի խօսքերին, այդ մեծ նշանակութիւն ունի և այն կողմից, որ միանգամայն հերքում է հակառակորդին յայտնած այն միտքը, թէ «Մշակը» յարձակվում էր պ. Սպանդարեանի վրա, որովհետև նախանձում էր նրան և մրցում էր նրա հետ բաժանորդներ գտնելու: Իսկ տեսնում էք, որ միայն «Մշակը» չէր այդպէս վերաբերվում «Նոր-Պարին», իսկ տեսնում էք, որ հայոց ամբողջ մամուլը առանց բացառութեան այդպէս էր նայում պ. Սպանդարեանի վրա, որ մինչև անգամ ուսումնական, որ ոչ մի բանում չէր կարող նախանձել պ. Սպանդարեանին և մրցել նրա թերթի հետ, որ այդ լրագիրն էլ նոյն լեզուն էր բանեցնում պ. Սպանդարեանի դէմ:

(Կը չարունակվի)

Դատաւորական պալատը մեղաւոր ճանաչելով ի. Մալումեանին՝ դատապարտեց մի ամիս 10 օրվայ բանտարկութեան: Մանրամասն վճիռը կը յայտարարվի յուլիսի 19-ին, որից յետոյ պ. Մալումեան վճռալինջ գնաւ գատ պիտի ներկայացնի Պետերբուրգ՝ Սենատին:

ՆԱՄԱԿ ԳՈՐԾԱՅԻՅ

Յունիսի 29-ին
Յունիսի 25-ին և միւս օրը, 26-ին, վերջապէս է կայացաւ մեր քաղաքի ձայնաւորների ընտրութիւնը. ներկայ էին մօտաւորապէս 90 մարդ, որոնցից 55 թուրք և մնացածները քրիստոնեաներ:

Նիստը բացեց ինքը գաւառապետ Եղիշիով հետեալ խօսքերով. «Թագաւոր կայսրը բարեհաճել է ի թիւս ուրիշ քաղաքների և Ղազարի մէջ մտցնել քաղաքային ինքնակարգութիւն, մի գործ, որը առաջ զեկավարում էր պօլիցիական վարչութիւնը. ցանկալի է ուրեմն, որ ձայնաւորներ ընտրվեն անհասկէր և գործունեայ մարդիկ, որոնք առանց կողմնապահութեան և կուսակցական ոգու՝ իրանց քուէները տային արժանաւորներին: Պ. նախագահութիւնը կարգաւորութեամբ, այսօրվայ ժողովում պէտք է նախագահէ ի. Կ. Ֆէօդորով: Որքնքով մասնագէտականներն տուած է 1/3 ձայնի իրաւունքը, այն ինչ քրիստոնեաների համար վերապահված է մնացորդ 2/3 մասը: Մասնագէտականները, որոնք այստեղ մեծ տարր են կազմում, դիմել են Բագուի նախագահութիւն, խնդրելով որ ընտրութեան ժամանակ ձայնաւորների կէս մասը բաղկացած լինի քրիստոնեաներից, իսկ միւս կէս մասը մասնագէտականներից: Պ. նախագահութեամբ, բարձր վարչութեան կարգաւորութեան համեմատ, վճռել է այդպէս էլ կատարել: Եւ ուրեմն այսօր պէտք է ընտրվեն վեց քրիստոնեայ և նոյնքան մասնագէտական ձայնաւորներ: Իսկ ինչ որ վերաբերում է հրէաներին, նրանք այսօրվայ ընտրութեանը իրաւունք չունեն ներկայ գտնվելու, բանի որ այդ թոյլտուութեան մասին ուղարկած խնդրեքները դեռ չեն վճռված ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ»:

Ձայնաւորներ ընտրվեցին հետեալ անձինք՝ Աստուածատուր Բողդանով, Եղիշի Գովանդեան, Խալիլ Ֆէօդորով, Աւետիս Մարտիրոսեան, Մկրտիչ Ամիրջանեան և Ղազար Տէր-Յովսէփեան: Թուրքերից ընտրվեցին՝ Բաղդադէ Զատարեկ-Կով, Բեդալ Ալանով, Մամէդ Բասուր Բախմով, Հաջի Ալի-Հուսէյն Խան Բաբեով, Աբդուլ Բադի Հաջի Մամէդ Եսրով և Բեքիր Մէհմուդ:

Քաղաքային կուրում յունիսի 27-ին ուսում տիրողների խումբը մի ներկայացում տուեց. խաղացին Կրիշով երկու պիէսը՝ «Завоеванное счастье» և «Не зная броду не суйся въ воду»: Խաղը ընդհանրապէս աջող անցաւ, թատրոնը կատարելապէս լի էր:

Մեր գաւառապետ Ա. Պ. Եղիշիով փոխադրվում է նայն պաշտօնով Ջաքաթալա Ամբողջ քաղաքը ճանաչում էր նրան որպէս աղին մարդու և բանիմաց պաշտօնեայի: Նրա հեռանալը զգալի է մեզ համար. ցանկալի էր, որ նրա յաջորդը ունենայ նոյն յատկութիւնները:

Մ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԱՆ

Կ. Պօլիս, յունիսի 26-ին
Սահակ-Մեսրոպեան Մրցանակաբաշխութիւնն որ բարեկիցատակ Գովսէփ Խլմիրեանցի կողմէ հաստատված է, պիտի կատարվի յառաջիկայ 1897 տարւոյ սրբոյ թաղամասնաց տօնի օրը յԱզգային պատրիարքարանի, ի Կ. Պօլիս: Հետեալը՝ այսու կը հրաւիրուին այն հեղինակներն ու բանասէրները, որ ունին աղբայրի լեզուաբանութեան և պատմութեան վերաբերեալ երկասիրութիւններ, ձեռագիր կամ տպագիր, և կը փափաղին մասնակցել մրցանակաբաշխութեան, հաճին յուղարկել զայն յատուկ նամակաւ ի պատրիարքարան հայոց ի Կ. Պօլիս, մինչև 31 դեկտեմբեր ներկայ տարւոյ:

Տպագիր երկասիրութիւնը հարկ է որ երեք օրինակ յուղարկուին, և ձեռագիր՝ մէկ օրինակ՝ որը ետ չեն ստուիր:

Գործադիր Գանձաւարանով խմբիւրանց կտակի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՌԻՐ

Մեզ հաղորդում են Էջմիածնից, որ վեհափառ Կաթողիկոսը մտադիր է մեծօրհնութեան ծէսը կատարել ոչ թէ Եկեղեցու մէջ, ինչպէս մինչև այժմ էր լինում, այլ բացօթե կայ:

Այս օրերս հրատարակվեց բժշկական Գ. Տէր-Գրիգորեանցի (Թիֆլիսեցու) «Հանրամատչելի բժշկական» երկրորդ գիրքը, որ վերաբերում է վերնաբան անոթներին և սեռական անկարգութեան: Ի նկատի ունենալով, որ հանրամատչելի բժշկական գրքեր, այն ևս գրված ձեռնհաս և

հմուտ անձերի կողմից, մեր մէջ չառ քիչ կան, ցանկալի էր որ բժշկապետ Տէր-Գրիգորեանցի աշխատութիւնը տալածվէր մեր ժողովրդի մէջ և գիւղական բանաստեղծ ու ուսուցիչները, որոնց համար նա գիւրամատչելի և հասկանալի լինելու բոլոր յատկութիւններն ունի, աշխատելու և անդրադարձնելու առաջն առնէին: Տարածել ժողովրդի, մասնաւոր գիւղական աղքատներին համար մէջ բժշկական ժողովրդական գրքեր, բացատրելով նրան այդ գրքերի բովանդակութիւնը և օգնելով նրան օգուտ քաղել նրանցից—հաս մի համակրելի և արդիւնաւէտ գործ, որին կարող էր ձեռնարկել մեր գաւառական ինտելիգենցիան: Այդ պիտի մի վերաբերմունք կողակտէր, առանց սիրողների, որոնք կը շարունակէին, առանց յուսահատելու, իրանց օգտակար գործը: Գիրքը տպված է մաքուր. գինը 90 կօպէկ:

Մեզ հաղորդում են, որ Շուշու հայոց թեմական դպրոցի հազարաթուրքները առաջիկայ ուսումնական տարվայ համար ցանկանում էր տեսուչ հրաւիրել Ստեփան Մալխասեանին, բայց սա հրաժարվեց այդ պաշտօնից:

Մինչև այժմ կայսերական թատրոնների դերասանները, որոնք ստանում են զանազանից ուժեղ, իրաւունք չունէին մասնակցել մասնաւոր և բարեգործական նպատակով տրվելիք ներկայացումներին, իսկ եթէ երբեմն մասնակցում էին, ոչ իրանց աղքատներին: Այժմ թոյլ է տրված, որ երկու հազար ռուբլուց պակաս ուժեղ ստացող դերասանները իրաւունք ունեն խաղալ թէ մայրաքաղաքի և թէ ուրիշ տեղերի մասնաւոր բեմերի վրա:

Պարսկաստանի մէջ կատարված գահակալական փոփոխութիւնները առիթ են տուել նորաւոր հետազոտութիւնների և յօդուածների: «Русский Вѣстник» ամսագրի վերջին համարում լոյս է տեսել Բիատիի մի յօդուածը, որ վերաբերում է Ռուսաստանի յարաբերութիւններին Պարսկաստանի հետ և վերջինի քաղաքական նշանակութեան ներկայ դարում: Յօդուածի վերնագիրն է՝ «Наши сношенія съ Персіей и ея политическое положеніе въ XIX столѣтіи»:

Ինչպէս հաղորդում են տեղական լրագիրները, մի վրացի, Մուսխիլով, խնդրեց է տուել կառավարութեան և թոյլտուութիւն է խնդրում, թիֆլիսում, վրացերէն լեզուով մի ամենօրեայ քաղաքական լրագիր հրատարակելու համար:

Էջմիածնից մեզ գրում են. «Յունիսի 2-ին, Հին-Նախիջևանից, Էջմիածնի հասաւ վեհափառ կաթողիկոսի ներկայացուցիչ՝ տեղակալ Երեմիա արքեպիսկոպոս Գալստեանցը: Ընթերցողները գիտեն որ արքեպիսկոպոս Երեմիա Մոսկովային վերադառնալիս այցելեց նախագահական գաւառական մի քանի քաղաքներ: Ինչպէս յայտնի է, տեղակալը վանահայր է և Հոփիսիմէի վանքի, և այդ պաշտօնը ստանձնած օրից ոչ մի ջանք չէ խնայել վանքի վերանորոգութեան և բարեկարգութեան համար: Վանքը ներկայումս ունի սրբատաշ և մաքուր շինած սենեակներ և դեռ շարունակվում է վերանորոգութիւնը: Օգտվելով ճանապարհորդական առիթից՝ տեղակալը սիրողից մի ժողովրդեային մատենան էր վերցրել իր հետ, ժողովրդից կամաւոր նուէրներ հաւաքելու այդ վանքի օգտին, և ինչպէս լսեցինք, ժողովված գումարով պիտի շարունակվի վանքի վերանորոգութիւնը»:

ՍՂԱՄԻԻՅ մեզ գրում են. «Ինչպէս լսում եմ, կառավարութիւնը թոյլ է տուել Քրիստոսական մի ընկերութեան երկաթուղու գիծ անցկացնել Կաթիլի վրայով: Սրբի Սրբան և Եկել մի ինժեներ՝ երկրի տեղագրական գիրքի հետ ծանօթանալու համար: Գծի ուղղութեան մասին առայժմ դեռ ոչինչ յայտնի չէ»:

ԱՐՄԱՌԻԻՅ մեզ հեռագրում են յուլիսի 7-ից. «Յունիսի 3-ին տեղի ունեցաւ Կարա-Մուրադի խմբի կոնցերտը: Խումբը բաղկացած էր 90 հոգուց: Հասարակութիւնը ցանկանում է, որ կօնցերտը երկրորդ անգամ կրկնվի»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անգլիական համայնքների ժողովի յուլիսի 6-ի նիստում.

Հօգան. «Ինչ կարգադրութիւն է արված այն զանգատի վերաբերմամբ, որ տուել էին Կ. Պօլսում ապրող անգլիացիները անգլիական դեսպանին այն մասին, թէ նրանք, թիւրք կառավարութեան կարգադրութեամբ, չեն ստանում անգլիական լրագիրներ»:

Կէրզոն. «Այդպիսի բողոքներ, ճիշդ է, ըստացված են: Արգելելու կարգադրութիւնը յայտնված է ոչ թէ միայն բրիտանական պօստին, այլ և Քրիստոսական և միւս պօստերին: Մի և նոյն ժամանակ պէտք է յայտնեն, որ բրիտանական կառավարութիւնը, միաբան ուրիշ կառավարութիւնների հետ, յայտնել է Բ. Կրան, որ այդպիսի մի կարգադրութիւն իրաւացի չէ. բանակցութիւնները դեռ չարունակվում են»:

Կ. Պօլսից հեռագրում են «Temps» լրագրին. «Հայկական գաղտնի կօմիտեալը ուղարկել է եւրօպական դեսպաններին մի յայտարարութիւն, որի մէջ նախազգուշացնում է, որ եթէ Եւրօպական անկարող կը հանդիսանայ խափանել անկարգութիւնները և թեթեւեղել արեւեան քրիստոնեաների թշուառ վիճակը, այն ժամանակ ամբողջ աղբը զլխովին ոտքի կը կանգնի՝ իր կեանքը պատրու և գոյքը պաշտպանելու համար»:

Հեռագիրները հաղորդեցին արդէն, որ Կ. Պօլսի ուստայ դեսպան Նելիշով խորհուրդ է տալիս հայոց պատրիարք Խլմիրեանին չը պնդել իր հրաժարականի վրա և յետ առնել: Այս լուրը փոքր ինչ դարմանալի էր թվում այն պատճառով, որ, ինչպէս յայտնի է, մի ժամանակ դեսպան Նելիշով ինքն էր խորհուրդ տալիս Խլմիրեանին հրաժարվել իր պաշտօնից և չը զրգուել սուլթանի բարկութիւնը: Այժմ, ինչպէս հեռագրում են «National Zeitung» լրագրին, ուստայ դեսպանը այդ դէպքում գործել է օսմանեան կառավարութեան կարծիքի համաձայն: Խլմիրեանի հրաժարվելու ցանկութեան պատճառն այն է, որ նա բոլորովին համոզվել է, թէ պատրիարքական գահի վրա իր մնալը անօգուտ է, որովհետև նրա բոլոր ջանքերը՝ խաղաղացնել հայ ժողովուրդը՝ ապարդիւն անցան: Խլմիրեանը հայ ժողովրդականութիւն է վայելում՝ ընդհանրապէս բոլոր հայերի և մասնաւորապէս Կ. Պօլսի հայերի մէջ և նրա հրաժարականին մասնաւոր հակառակ է արդարադատութեան միջնիստը. վերջինս կարծում է, որ Խլմիրեանի հեռանալը պաշտօնից իսկոյն առաջ կը բերի մեծ անկարգութիւններ և խառնակութիւններ հայերի մէջ:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԱՐԻՅ, 5 յուլիսի: Վիպասան Էջմիածնի Գօն-կուր վախճանվեց կաթողիկոսի, գաղափար Շաբուգում Արթուր Կոչէրի մօտ:

ՀՈՒՍ, 5 յուլիսի: Պապը թեմի կերպով հիւանդացաւ և այդ պատճառով յետաձգված են ընդունելութիւնները:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 5 յուլիսի: Թագիր փայան 24 բաւալիսն զօրքով և չորս թնդանօթներով ճանապարհ ընկաւ Շէլի-Մէրկինէից դէպի Սայրան և գրաւեց Տալիս, Տաբէլէզդի մօտ, ուր բանակ էին դրել 7,000 զրուգներ: Տեղի ունեցաւ կարական պատերազմ, որի ժամանակ երկու բաւալիսներ յարձակվեցին զրուգների վրա ետեւից և ջարդեցին նրանց: Դրուգները ցրվեցին Պատերազմական գործողութիւնները վերջացած են համարվում:

ԼՕՆԻՍ, 5 յուլիսի: Կրէտէի անգլիական հիւպատոս Բիլիօսի հաղորդած տեղեկութեան համեմատ, յուլիսի 12-ին քրիստոնեաները հրաջարկ արին թիւրքաց պատերազմական նաւակի մի օֆիցերին և 9 զինուորայիններ, որոնք խուզարկում էին տեղական կառավարչի նաւակները: Պատերազմական նաւակը 9 ժամ շարունակ հրաջարկագրի էր անում ծովափը: Վերոյիշեալ 10 թիւրքերի գիտնելը վերջնելու համար յուլիսի 13—14-ին զօրքեր ուղարկեցին, որից յետոյ տեղի ունեցաւ կռիւ պատերազմ: Մանրամասնութիւններ չը կան: Պետութիւնները ներկայացուցիչները դիմեցին Բ. Կրանը

Լուրջ առաջադրություններով, թախանձանքով հրապարակվող նրան աշխատությունը դարձնել, որ-
պես զի զորքերը, համաձայն յանձն առած պար-
տաւորութեան, չը դուրս գան պաշտպանողա-
կան դրութիւնից:

10 ՆՊՈՆ, 5 յուլիսի: Էգիւտում, Գիւրբէքի
չըջանում, տեղի ունեցած հայերի կոտորած:
Լուրջ է պատում, որ սպանված են 400 մարդիկ:
Քաղաքը կոտորված է:

10 ՆՊՈՆ, 5 յուլիսի: «Daily News»-ի հեռա-
գիրը կանչելից, յուլիսի 3-ից. «Այսօր քրիստո-
նեայ պատգամաւորները ներկայացրին ազգային
մարտիկն մի գրութիւն, որով կրկնացնենք ա-
ռաջարկում են փոխել Հայէկի դաշնագիրը: Ա-
պօկործան մօտ եղած կուէի մէջ թիւրքերը սաս-
տիկ ջարդ կրեցին»:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 6 յուլիսի: Թիֆլիսում սաաց-
ված մասնաւոր տեղեկութիւնների համեմատ,
երկու ասորի եպիսկոպոսներ, իրանց հոգեւոր և
մարմնաւոր պետի մօտից վերադառնալու ժա-
մանակ, ենթարկվել են քիւրդերի յարձակմանը:
Քիւրդերը կարեցին եպիսկոպոսների և նրանց
ուղեկիցների գլուխները, թողնելով ճանապարհի
վրա 11 մարկ գիւնդներ: Մի քանիսի ցուցմուն-
քով, այդ չարաշուքները կատարել են թիւր-
քիայի քիւրդերը, միւսների ցուցմունքով—կո-
տորածը տեղի ունեցած պարսկական հողի վրա,
և կատարած կատարել են պարսկական քիւր-
դերը:

10 ՆՊՈՆ, 6 յուլիսի: Լուրջ կերպով յայտնեց
համայնքների մարտիկներ, թէ կատարվում են
սա աշխատ չէ լսել, որ օտար պետութիւնների
կ. Պոլսի ներկայացուցիչները յետ վերջում լի-
նէին իրանց քաղաքները կրեաւ կղզու վրա ան-
զլիական հիւպատոսի ձեռքով դրամական նը-
պասանքը բաժանելու: Եւս: Օմանդակով մաս-
նաւորովը հասկայնել տուեց, թէ յայտ ունի
սեկական ներկայացուցիչն ուղարկել փողեր
բաժանելու համար:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 7 յուլիսի: Յուլիսի 12 ին ճա-
նապարհ է ընկնելու Նիւմի-Նովոգորոդ ֆինանս-
ների միւնիստր վիտաւ:

Ներքին գործերի միւնիստրութիւնը, մերժելով
Պետերբուրգի գումարի միջնորդութիւնը՝ վեր-
սիւնդների վրա հարկ դնելու մասին, չըջարե-
րականներով զինեց նախագաղտներին և յանձ-
նարարեց նրանց քաղաքային վարչութիւնների
միջոցով տեղեկութիւններ հաւաքել Ռուսաս-
տանում գոյութիւն ունեցող վերսիսկոպոսների և
աւտոմատիական կառուցի թիւ մասին:

Նիւմի-Նովոգորոդ, 7 յուլիսի: Նիւմի-Նովոգոր-
դեան գուման իր երկկայ նիստի մէջ որոշեց՝
Նիւմի-Նովոգորոդը Նոյա Մեծութիւնների առա-
ջիկայ այցելութեան ժամանակ բաժանել ազգա-
բնակչութեանը 10,000 պատկերներ, որոնց վրա
նկարված են թագաւորը և թագուհին թագա-
զրութեան վայրկեանին:

ԽԱՐԿՈՎ, 7 յուլիսի: Կուրսկ-Սեփոստոպոլեան
երկաթուղու առաջ ընկնող Սեփոստոպոլեի ուղղու-
ված է Սեփոստոպոլե քանդակ համար կարանա-
նում բաժանված 400 ուստաւոր-մասնաւորներնե-
րին, որոնք վերադառնում են Մէկկայից, որով-
հետեւ ուստաւորների մէջ, Կ. Պոլսից չափաւոր
գնալու ժամանակ, մասնակ չորս զէպերը տեղի
ունեցան:

ԻՆՎԻՆ, 7 յուլիսի: Ձիւղական այստեղի դե-
պոսութիւնը տեղեկութիւն ստացաւ, թէ անգ-
լիական թագուհին համաձայնեց զատաւոր լինել
Արգենտինայի և Ձիւղի մէջ ծագած սահմանակա-
ն վէճում:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 7 յուլիսի: Օտար պետութիւնների
դեսպանների այս օրերս կայացած կոնֆերեն-
ցիայի պատճառով, դեսպանութիւնների թարգ-
մանները առաջադրութիւններ արին Բ. Գրանը
կրեաւ կղզու վրա զինադաշարը լաւաւելու
տարիքով, որ և նոյն ժամանակ պահանջ
յայտնեցին, որպէս զի կրեաւ ընդհանուր-նա-
հանգաւորեալ այդ ուղղութեամբ ազդէ զօրքերի
հրամանատարի կարգադրութիւնների վրա: Այս
կարգադրական պետութիւնների հիւպատոսների
կրեաւ կղզու վրա հրամանագրված է օգուտ քաղել
քրիստոնեայ պատգամաւորների և էպիսկոպոսի-
այի (կրեաւ պատգամաւորութեան մասնաւորով) վրա
ունեցած ազդեցութիւնից՝ համոզելու նրանց ըն-
դունելու թիւրքաց զինուորները, որովհետեւ պե-
տութիւնները չեն կարող պաշտպանել այնպիսի
պահանջներ, որոնք զուրս են Հայէկի համա-
ձայնութեան սահմաններից: Միաժամանակ պե-
տութիւնները համապատասխան քայլեր արեցին,
որպէս զի յոնական կառավարութիւնը դրդէ կա-
նէյի իր ընդհանուր հիւպատոսին միանալ այդ
հարցում օտար պետութիւնների հիւպատոսնե-
րին:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 7 յուլիսի: Բ. Գրանը պատասխա-
նեց պետութիւնների առաջադրութեանը, թէ
ինքն կրկին անգամ հրամանարեց զազա-
րեցնել պատերազմական գործողութիւնները և
պաշտպանողական կրքը բռնել կրեաւ կղզու
վրա, նոյնպէս և համաձայնութիւն հաստատել
ընդհանուր նահանգապետի և զօրքերի հրամա-
նատարի կարգադրութիւնների մէջ: Բ. Գրանը,
սակայն, յայտարարեց, որ մարշալ Արզուս փա-
յայի տեղ զօրաբաժնի գնեւորալ նշանակելը ան-
հնարին է:

Թեազգիւր՝ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ԲԱՆԱԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԿԻԵՍ ԱՐԺՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՐ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուրիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի
կիրակի օրերից:

ԱՌԱՌՕՏԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—11—12 Ժ. վերաբու-
ժութեան, սիֆիլիս և վնասակա հիւանդու-
թիւնների:

Գ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 Ժ. աչքի, ներքին
և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԳՈՒՆԱՅԷՎԱ-ՐՈՒԴԵՆԿՈ—10—11
Ժ. կանանց և երեխ. հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍՅԱՎԻԶ—12—1 Ժ. ականջի, կո-
կորդի, ջրի և կրծքի հ. երկուչարթի, չորեքչա-
թի և ուրբաթի:

Ա. Մ. ՓՈԼԻՎԵՆԵՆ—12—1 Ժ. ներքին, երե-
խայց և նեարդային հ. երեքչարթի, հինգչաթի
և չարաթի:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 Ժ. ներքին և երե-
խայց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ՊՐՕՏԱՍՅԱՎԻԶ—5—6 Ժ. երեքչ. հինգչ. և չա-
րաթի:

Ա. Մ. ՓՈԼԻՎԵՆԵՆ—5—6 Ժ. երկուչարթի
չորեքչարթի և ուրբաթի:

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—6—7 Ժ. Սիֆիլիսի, մէզի և
ոնեական օրգանների հ. ներքին և մարթի հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ քիմիական և խոշորացուցակա-
հետազոտութիւններ է անում մէզի, խիսի, ա-
րեանի, կաթի և այլն:

Վճար 50 Կ.: Համախորհրդի (Կոմիտիումի) և
օգնեացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերաբնուէլ
բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՐԻՏԵԱՎԷՍ ԵՊԻՍ. ՍԵՂԵՎԵՆ

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ԳԻՆԸ 1 ԲՈՒՐԻ

Վաճառվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Կենտրոնական
գրադաճառանոցում և Յ. Տէր-Սարգսեանի խա-
նութում, Գօրցօյալայ փողոց: (№ 78) 1—10

ՄԵՆԿԱՎԱՐԺ-ՈՒՍՈՒՑԻԶ

Հայոց լեզուի և մարմնամարզութեան, նաև
առարկաների (փոքրերի համար), թէ իբր եր-
թիկ և թէ իբր մնացուն ԳԱՍՏԱՐԱՍԿԻ Գիւնը
բժշկապետ Բ. Նախապրդեանին, ժամը 11—12,
հիւանդանոց: (№ 78) 1—6

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ Հայոց գաղութների

համար հարկաւոր են ՀԱՅՈՑ ԼԵՋՈՒԻ ԵՐ-
ԿՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻԶՆԵՐ: Պայմանների մասին տե-
ղեկանալ «Մշակի» խմբագրատանը, ցերեկ-
վայ 1—2 ժամը: (№ 78) 1—3

Լոյս տեսաւ

«Հանրամատչելի Բժշկարանի» Ա. հատորի Գ. և

վերջին գրքը

ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԱՍՏԵՐ

Բաղանդակութիւն. 1) սիֆիլիս, 2) շանկր, 3)
երբ կարող են ամուսնանալ սիֆիլիսաւորները, 4)
միզապարկի բորբոքումն, 5) միզանոցի անձկու-
թիւնը, 6) կանանց սեռական մասերի սուսու-
նակից առաջացած հիւանդութիւնները:

ՍԵՌԱԿԱՆ ԱՆԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Գինն է Գ. ան ձախուճ ու թիֆլիսում 90 Կ.

Հանապարհաճախով ամեն տեղ մի բուրի.

Գիւնը՝ В. Г. Елисаветполь. Помощнику Ели-
саветпольскаго губернскаго врача, доктору
медицины Теръ-Грикурянцу, Թիֆլիս, Կենտրո-
նական գրադաճառանոց: (№ 77) 2—6

Լոյս տեսաւ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԻԳՐԱՆԵՆՅԱՆ

BAIATHI SCHIRAZ

ԲԱՅԱԹԻ-ԾԻՐԱԶ

Երրորդ աշխատութիւն

Ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ Սուզանաձեւերի,
Լանկոյի և Ֆարինայի մազաղիններում:

ԳԻՆԸ 60 ԿՊՊ.

Յիշեալ մազաղիններում գտնվում են նոյն

հեղինակի

ԿՈՎԱՍՍԵԱՆ ԵՐԿԵՐ և ՊԱՐԵՐ, Գործ I. 80 Կ.

ԲԱՅԱԹԻ-ԾԻՐԱԶ, Գործ II. 60 Կ.

(№ 69) 4—5

ՍԵՒ ԵՒ ՍՊԻՏԱԿ ՊԼՊԵՂ

աղած, մաղող խուփ ունեցող թիթեղեղ տուփերում, նոյնպէս և թրայ սրտակներում սեղա-
նի համար, 1/32-ից մինչև 1 ֆունտ:

Բ. ԿԵՕԼԷՐ և ԸՆԿ. ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

Ընկերութեան գործարանի աղուցը ծախվում է ամեն տեղ, բոլոր նշանաւոր առևտրական-
ների մօտ:

Աղած պղպեղին խառնուրդ անելը այնպիսի սովորական երեւոյթ է և այնքան չափից
անց են կացրել, որ պատրաստ աղած պղպեղ յաճախ աւելի է ժան է ծախվում, քան ոչ ա-
ղած, ամբողջ պղպեղը: Իսկ Բ. ԿԵՕԼԷՐ և ԸՆԿ. ընկերութեան նշանը, ինչպէս բոլորին յայտնի
է, ամենահիշող գրաւակաւն է աղանդի լաւ յատկութեան համար:

(5) 1—3

„УРБИИ“

„L'URBAINE“

Կենտրոն ապահովագրութեան ՈՒՐԲԻՆ Փրանսիական ընկերութիւնը

ԿԵՆՏՐՈՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԳԵՊ ՄԱՀՎԱՆ, ՊՐԵՄԻԱՆԵՐԻ ՎՃԱՐՄԱՆ, ԵՒ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԿՕՄ ԱՇԽԱՏԱՆԻՔԻ ԱՆԸՆԴՈՒՆԱԿ ԼԻՆԵԼՈՒ ԴԵՊԵՐՈՒՄ ԱՐՏՈՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱԼՈՒՆ:

ՕՐԻՆԱԿ. 25 տարեկան անձը, որը այս տարիքով ապահովագրվել է 10,000 բուրով 25 տա-
րի պրեմիա վճարելու պայմանով, պէտք է իւրաքանչիւր տարի մացնի 25 տարի շարունակ 370
բ. 20 կօպ: Պրեմիա վճարելու ընթացքում հիւանդութեան դէպքում, ապահովագրվողը աղատ-
վում է որոշ ժամանակով վճարելի գումարի մացնելուց մինչև կատարելապէս առողջանալը և այդ
գումարները յետոյ չեն պահանջվում: Իսկ ապահովագրվողի մահվան դէպքում այդ ժամանակվայ
ընթացքում 10,000 բ. գումարագուրը անյապաղ վճարվում է:

Իսկ եթէ ապահովագրվողը 25 տարեկան ժամանակամիջոցը անցկացնի, այն ժամանակ ընկե-
րութիւնը պարտաւոր է՝

1) տալ նրան ապահովագրված գումարի 50/0, այսինքն 5,000 բ. առձեռն:

2) թողնել նրա մօտ բացի գումարից 10,000 բուրով պօլիս մահվան դէպքում, որպէս կատա-
րելապէս վճարված, և

3) թող տալ նրան ապա մասնակցութեան իրաւունք ընկերութեան օգուտների մէջ, որը կը
տալ ապահովագրվողին իւրաքանչիւրամեայ կենսամիջոցի:

ԳԼԽԱՌՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԶԳՐՈՎԼԱՍԻ և ԱՆԶԳՐԱՍԱԿԻ համար՝ ՊՕԼԱԿ և ԸՆԿ.
ԹԻՖԼԻՍ, Սուրբ Գիւրգիսի փող. № 7.

ԳԼԽԱՌՈՐ ՏԵՍԻՍՉ Բազմադ Գերատիմօփի ՏԵՐ-ՄԱԹԷՈՎԸ ՕՎ:
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՈՐՄԱԿԱՆ, Ա. Բ. Վ. Ե. Ս. ԹԻՖԼԻՍ—Գանձակայա 7, և Բագու, Օլգինայայ, տ.
Շաղիգանօվ:

Տեղեկութիւնները և բրօշուրները տալիս են ընկերութեան աղէնաները կայսրութեան բոլոր
քաղաքներում:

(ամս. 10/25) 2—16

ՁԵԹԵՒ ՓՈՇԻ

ՊԼՆՁԷ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ ՄԱՐԲԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Բ. ԿԵՕԼԷՐ ԵՒ ԸՆԿ. ԳՈՐԺԱՐԱՆԻ ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

Ծախվում է ԱՄԵՆ ՏԵՂ ԲՈՒՐՈՐ նշանաւոր առևտրականների մօտ:

Այդ գործարանի ձէթով և փաշիով մարքված պղնձ առարկաները այնպիսի ուղոր-
կում և փաշ են ստանում, որ չեն ունեցել մինչև անգամ նոր եղած ժամանակ: Եւսկան գնե-
լու ժամանակ հարկաւոր է զգուշանալ ուրիշ ծագում ունեցող այդպիսի աղբիւրներից, որով-
հետեւ վատ յատկութեան ձէթի գործածելը, կամ, որ զլիւսաւորն է, խոնավ օդի մէջ ինքն իրան
լուծվող վիճէնայի կիրը (այսինքն փաշի չը դարձած) շատ հրապարչի է իր շահաւէտութեամբ
և շատ յաճախ գործ է ածվում, այն ինչ յայտնի է, որ այդ կերպ փոխված կիրը բոլորովին
կորցրել է իր ոյժը:

(6) (№ 78) 1—3

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՍՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթու-
թիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ծանապարհով
հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ:

Աւանդելի առարկայքը սրաւք են՝ 1) Առևտրական հիստուութիւն, 2) Առևտ-
րական թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկա-
յին), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6)
Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղադրութիւն, վատ ձեռքի
ուղղերը:

Աւսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 16-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի
2-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև
8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սուրբաւում, Ալէքսանդր Փրիզմովի
տանը, № 9, Սերգիևկայայ և Նազորայա փողոցների անկիւնում: Ծրագիրը և
կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովանօվների բանկային
գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաբաղաքացիք դիմում
են՝ ТИФЛИСЬ, С. П. Мануэлянцу.

(Ե. Շ.) № 73

4—25

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱԳԼԻԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՏԱՐԻՑ

Ներկայ տարվայ երկարատե ջրառատութիւնը մի քանի մեծ հեղեղումների հետ
միասին Պէսկօվկայա և քաղաքի ուրիշ ստորին մասերի ազդարնակութեանը ահաղին
վնասներ պատճառեց, որի ժամանակ ամենաչքաւոր քաղաքացիներին շատերը զրկվեցին
իրանց ամբողջ ունեցածից:

Գիտեալով թիֆլիս քաղաքի ազդարնակութեան պատրաստականութիւնը օգնու-
թեան իւրաքանչիւր գործում, քաղաքային Գուման որոշեց՝ քաղաքային վարչութեան
կից հանդիսակութեան բանալ յօդու հեղեղումներից վնասված աղբատները:

Նախարարութիւններն ընդունվում են քաղաքային վարչութեան մէջ ամեն օր
մինչև ցերեկվայ 2 ժամը:

(№ 70) 6—6